



Profilaktika inspektorlarining oilaviy nizolar va ajrimlarning barvaqt oldini olish faoliyati

To'rayev Murodjon
Alisher o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 309
guruh kursanti

Annotatsiya

Maqolada profilaktika inspektorlarining oilaviy nizolar va ajrimlarning barvaqt oldini olishdagi o'rni tahlil qilingan. Ularning funksiyalari, yuzaga kelayotgan muammolar, amaliyotdagi yutuqlar va takliflar ilmiy asosda yoritilgan. Oilani saqlab qolish – ijtimoiy barqarorlik garovi ekani asoslab berilgan.

Kalit so'zlar:

Profilaktika inspektori, oilaviy nizolar, ajrimlar, barvaqt profilaktika, ichki ishlar organlari, jamiyat barqarorligi, himoya orderi.

Kirish qismi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev oilaviy ajrimlarni oldini olish, oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash va oilaviy munosabatlarni saqlash borasida bir nechta chiqishlari va tashabbuslarini ilgari surgan. Uning nutqlari va siyosiy dasturlarida oilaviy barqarorlikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratilgan.

Masalan, Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 9-dekabrda bo'lib o'tgan "Oilaviy munosabatlarni mustahkamlash, ajrimlarning oldini olish"ga bag'ishlangan yig'ilishida aytgan so'zlari: "Oilalarimizda muammo bo'lishi tabiiy hol, lekin ajrimlar ko'payib ketishi, farzandlarning ota-ona mehridan mahrum bo'lishi, jamiyatda ayriliq va tafovutlarni kuchaytirishi, bu –bizning davlat va jamiyat oldida eng katta muammolardan biri."

Oila – jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo'lib, uning barqarorligi va sog'lom ijtimoiy muhit yaratishdagi roli beqiyosdir. Afsuski, so'nggi yillarda turli sabablarga ko'ra oilaviy nizolar va ajrimlar soni ortib bormoqda. Bunday holat nafaqat ikki tomon orasidagi munosabatlar, balki jamiyatdagi barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun oilaviy mojarolarni barvaqt aniqlash va ularning chuqurlashishining oldini olish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur jarayonda profilaktika inspektorlarining roli beqiyosdir. Ular fuqarolarning yashash joylarida bevosita faoliyat olib boradi, oilaviy muammolarni aniqlash, bahsli vaziyatlarga aralashish va nizolarni bartaraf etish orqali ajrimlarning oldini olishga harakat qiladi.

1. Profilaktika inspektorlarining huquqiy maqomi va vazifalari

O‘zbekiston Respublikasi “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni va boshqa me‘yoriy hujjatlarga ko‘ra, profilaktika inspektorlari hududdagi ijtimoiy muhitni barqaror saqlash, jinoyatchilikning oldini olish, xususan oilaviy nizolarni nazorat qilish vazifalarini bajaradi.

Profilaktika inspektorining asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

1. nizoli oilalarni ro‘yxatga olish va monitoring yuritish;
2. nizoli holatlar yuzasidan suhbatlar o‘tkazish;
3. mahalla faollari, psixologlar va mutasaddi tashkilotlar bilan hamkorlik qilish;
4. oilaviy mojarolar bo‘yicha rasmiy ogohlantirish va tavsiyalar berish.

2. Oilaviy nizolar va ajrimlarning asosiy sabablari

Profilaktika inspektorlari faoliyati davomida aniqlanayotgan nizolar quyidagi asosiy omillar bilan bog‘liq:

1. iqtisodiy qiyinchiliklar;
2. ishsizlik;
3. turmush o‘rtog‘ining mas‘uliyatsizligi;
4. alkogolizm yoki boshqa zararli odatlar;
5. o‘zaro muloqotning sustligi;
6. ijtimoiy tazyiqlar va tashqi aralashuv.

3. Barvaqt oldini olish choralarining afzalligi

Mojarolar chuqurlashmasidan oldin ularni bartaraf etish – bu oilani saqlab qolish va jamiyatda barqarorlikni ta‘minlashda muhim qadamdir. Profilaktika inspektorlari quyidagi usullardan foydalanadi:

1. doimiy suhbatlar, tushuntirish ishlari;
2. maslahatlar uchun oilalarni psixologlarga yo‘naltirish;
3. mahalla bilan hamkorlikda ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirlar o‘tkazish;
4. zarurat tug‘ilganda aralashuv choralarini ko‘rish (masalan, himoya orderi chiqarish, vaqtinchalik yashashni ajratish, ogohlantirish berish).

4. Amaliy natijalar va dolzarb muammolar

O‘zbekistonning turli hududlarida olib borilgan monitoringlar shuni ko‘rsatmoqdaki, profilaktika inspektorlarining faol ishtiroki tufayli ajrimlar soni kamaygan mahallalar mavjud. Biroq, hali ham quyidagi muammolar mavjud:

1. inspektorlar sonining yetarli emasligi;
2. ba‘zan fuqarolarning o‘z muammolarini yashirishi;
3. oilaviy zo‘ravonlikka nisbatan loqaydlik;
4. ko‘p hollarda ayollar o‘z haqlarini himoya qila olmasligi.

Xulosa

Oila mustahkam bo‘lsa, jamiyat barqaror bo‘ladi. Shu bois profilaktika inspektorlarining oilaviy nizolar va ajrimlarning oldini olishdagi faoliyati nafaqat bir oilaning taqdirini, balki butun mahalla, jamiyat barqarorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Ularning huquqiy bilimlari, psixologik yondashuvi va hamkorlik asosida ish olib borishi orqali ko‘plab oilalar ajrimdan saqlanmoqda.

Kelgusida ularning salohiyatini oshirish, ijtimoiy-psixologik bilimlarni mustahkamlash, fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish orqali bu sohadagi samaradorlikni yanada oshirish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonuni. 2016-yil 16-sentabr.
3. O'zbekiston Respublikasining "Oilani himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni. 2023-yil 19-aprel.
4. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. (so'nggi tahrirda)
5. O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 30-martdagi 168-son qarori "Oilaviy zo'ravonlikni barvaqt aniqlash va oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida".
7. O'zbekiston Respublikasi IIV tomonidan tasdiqlangan "Profilaktika inspektorining faoliyati to'g'risida nizom".
8. Lex.uz – O'zbekiston Respublikasining rasmiy huquqiy axborot portali. www.lex.uz
9. Raxmonqulov B.Q. "Jinoyatchilikka qarshi kurashishda profilaktika choralari". – Toshkent: IIO Akademiyasi.